

Vårgårda kommun

Strategi	Policy
Program	Riktlinjer
Plan	Regler

Riktlinjer för biståndshandläggning enligt SoL

Beslutat av: Kommunstyrelsen

Datum för beslut: 2024

För revidering ansvarar: Vård- och omsorgschef

Ansvarig verksamhet: Vård och omsorg

Ansvarig tjänsteman: Vård- och omsorgschef

Dokumentet gäller för: Myndighetsutövning enligt Socialtjänstlagen

Dokumentet gäller till och med: Tills vidare

”Detta styrdokument bidrar till följande globala mål”

Innehållsförteckning

Vårgårda kommuns styrdokument	1
”Detta styrdokument bidrar till följande globala mål”	3
1 Inledning	6
2 Syfte	7
3 Ansvarsfördelning	7
4 Valfrihetssystem inom äldreomsorg	7
5 Lagar och förordningar	8
5.1 Förvaltningslagen	8
5.2 Offentlighets- och sekretesslagen	8
5.3 Socialtjänstlagen	9
5.4 Äldre personer	9
5.5 Anhörigstöd	10
6 Biståndshandläggning enligt Socialtjänstlagen, SoL	10
6.1 God kvalitet	10
6.2 Bistånds begreppet	10
6.3 Skälig levnadsnivå	11
6.4 Anhörigas ansvar	12
6.5 Vistelsebegreppet och ansökan från annan kommun	13
6.6 Möjlighet att ansöka om bistånd i en annan kommun	14
6.7 Annan huvudman	14
6.8 Hälso- och sjukvårdshuvudman	15
7 Handläggning	15
7.1 Ansökan och beslut om bistånd	15
7.2 Första kontakt	15
7.3 Anmälan	15
7.4 Ansökan	16
7.5 Anhörigbehörighet	16
7.6 Sökt stöd som samtidigt indirekt är avlastning för anhörig	16
7.7 Utredning/kartläggning av den äldres behov	17
7.8 Underlag för beslut	17
7.9 Sammanfattning och bedömning	17
7.10 Mål	18
7.11 Beslut	18
7.12 Överklagan	18
7.13 Inhibition	19
7.14 Krav på utredningen	19
7.15 Uppföljning av beviljade insatser	20
7.16 Uppföljning av pågående insatser	20
7.17 Dokumentation i samband med handläggning	20
7.18 Missförhållande eller risk för missförhållande	21
7.19 Delegation	21
8 Vägledning för tillämpning av riktlinjen	21
8.1 Stöd och hjälp i hemmet	21
8.2 Serviceinsatser	23

8.2.1	Städning	23
8.2.2	Hushållssysslor	24
8.2.3	Inköp	25
8.2.4	Tvätt/klädvård	25
8.2.5	Matdistribution	26
8.2.6	Trygghetslarm	27
8.2.7	Telefonkontakt	27
8.2.8	Trygghetsbesök	27
8.3	Personlig omvårdnad	28
8.3.1	Personlig hygien	28
8.3.2	Av- och påklädning	29
8.3.3	Förflyttningar	29
8.3.4	Måltidsstöd	29
8.3.5	Egenvård	30
8.3.6	Social kontakt/Social samvaro/Egen tid	31
9	Vård och omsorgsboende	31
9.1	Bedömningskriterier	32
9.2	Parboende	33
9.3	Särskilt boende	33
9.4	Korttidsvistelse	34
9.5	Växelvård	35
10	Övriga insatser	36
10.1	Stöd till anhöriga	36
10.2	Utredning av stöd till anhöriga/närstående	36
10.3	Överföring av information – samtycke	37
10.4	Avlösning i hemmet	37
10.5	Dagverksamhet för personer med demenssjukdom	38
10.6	Ledsagning	38
11	Referenser	39

1 Inledning

Riktlinjens syfte är att vara ett stöd och vägledning för biståndshandläggarna vid bedömning och beslut avseende insatser enligt Socialtjänstlagen inom omsorgen för äldre och funktionsnedsatta personer i Vårgårda kommun. Riktlinjen ska underlätta vid handläggningen, främja ett tydligt och enhetligt synsätt för biståndshandläggningen samt bidra till att beslut fattas likartat efter samma bedömningsgrunder. Alla beslut skall prövas mot gällande lagar, förordningar, rättspraxis, förarbeten till lagstiftning eller bindande föreskrifter från Socialstyrelsen.

Riktlinjen beskriver vad som i normalfallet kan anses tillförsäkra bistånd upp till skälig levnadsnivå i Vårgårda kommun.

Riktlinjen är vägledande och avsteg kan göras utifrån individuella behov. En helhetsbedömning av personens totala behov av stöd måste alltid göras i det enskilda fallet.

Socialtjänsten skall verka för möjlighet till kvarboende vilket innebär att enskilda så länge som möjligt skall ha möjlighet att bo kvar i den egna bostaden med stöd av hemtjänst och kompletterande insatser.

Insatserna skall planeras i nära samverkan med den äldre och om så önskas med anhöriga och/eller övrigt nätverk. Så långt möjligt och utifrån vars och ens förutsättningar skall insatserna stödja möjligheterna till ett självständigt och värdigt liv. En övergripande utgångspunkt är de nationella målen för äldrepolitik som innebär att äldre skall:

- leva ett värdigt liv och känna välbefinnande
- kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande över sin vardag
- kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende
- bemötas med respekt
- ha tillgång till god vård och omsorg
- ha rätt till privatliv
- kroppslig integritet
- självbestämmande

2 Syfte

Syftet med riktlinjerna är att:

- Vara ett stöd för biståndshandläggarna vid deras individuella biståndsbedömningar, utredningar och beslut.
- Beskriva vilka kriterier som generellt gäller för att en person skall beviljas bistånd.
- Klargöra hur socialtjänstlagen skall tillämpas i Vårgårda kommun.
- Säkerställa likartad service och omvårdnad genom att biståndsbeslut fattas enligt samma bedömningsgrunder för personer med likartade behov.

3 Ansvarsfördelning

Socialtjänsten i Vårgårda skiljer på myndighetsutövning och verkställighet. Biståndshandläggare tar emot den enskildes ansökan, utreder och bedömer personens behov samt beslutar om insatser med stöd av socialtjänstlagen.

Handläggare dokumenterar också utredning och beslut i enlighet med socialtjänstlagens och förvaltningslagens bestämmelser och lämnar sedan uppdrag av insatsen till aktuell utförare enligt den enskildes val. Handläggare svarar också för kontinuerlig uppföljning och omprövning av biståndsbeslutet.

De av kommunstyrelsen godkända utförarna verkställer de beviljade biståndsbesluten och ansvarar för att genomföra de insatser som biståndshandläggare har beställt genom uppdraget.

- Biståndshandläggaren utreder och fattar enligt delegation beslut om **VAD** som skall utföras.
- Utförare ansvarar för **HUR** utförandet skall ske.

4 Valfrihetssystem inom äldreomsorg

Valfrihetssystem inom hemtjänsten innebär att den enskilde, efter att ha fått ett biståndsbeslut om hemtjänst, har rätt att välja vem som skall utföra insatserna. Valet kan göras bland de utförare som kommunstyrelsen har godkänt och tecknat avtal med.

Biståndshandläggare ska ge så utförlig information att den enskilde eller dennes företrädare, kan göra sitt val av hemtjänstutförare. Informationen ska lämnas utifrån den enskildes

behov av information och presentera flera alternativ, exempelvis skatteavdrag för hushållsnära tjänster. Handläggare skall uppmuntra den enskilde att göra ett aktivt val av utförare. I de fall den enskilde inte vill eller kan välja utförare, ska insatserna beställas av aktuellt ickevalsalternativ som ingår i valfrihetssystemet i Vårgårda kommun.

5 Lagar och förordningar

5.1 Förvaltningslagen

Förvaltningslagen (Förvaltningslag 1986:223) reglerar hur ärenden som rör enskilda skall handläggas av myndigheter. I sjunde paragrafen framkommer att handläggningen där enskild är part skall handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Myndigheten skall vid handläggningen beakta möjligheten att själv hämta in upplysningar och yttranden från andra myndigheter vid behov.

Ett lättbegripligt språk ska eftersträvas. I förvaltningslagen definieras inte begreppet part. Det som nämns är den enskilde som är part eller en sökande, klagande eller annan part. I praxis tolkas detta som att en sökande som får ett avslag då blir en klagande. Detta innebär att endast den person som själv vill ansöka om bistånd är part i ärendet i juridisk mening. Det är därmed endast denna person som kan ansöka, överklaga samt som har rätt att ta del av uppgifter i ärendet.

5.2 Offentlighets- och sekretesslagen

Inom socialtjänsten hanteras en mängd uppgifter som berör enskildas personliga förhållanden. Dessa uppgifter skyddas genom sekretess i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Med sekretess menas ett förbud att röja en uppgift, vare sig det sker muntligen, genom utlämnande av en allmän handling eller på något annat sätt.

Offentlighetsprincipen innebär att allmänheten har rätt att ta del av myndigheters allmänna handlingar. I principen innefattas också

yttrandefriheten. Inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården områden är dock offentlighetsprincipen starkt begränsad av sekretess.

Sekretesslagen innefattar både bestämmelser om förbud mot att lämna ut allmänna handlingar och om *tystnadsplikt* i det allmännas tjänst. Att det råder sekretess för en viss uppgift

innebär därför att den inte får lämnas ut muntligt eller skriftligt. En handling med sekretessuppgift kan dock lämnas ut om sekretessuppgiften är borttagen och man hänvisat till gällande lagparagraf.

Sekretess gäller för alla anställda vid en myndighet, men också för uppdragstagare, förtroendevalda och andra likställda.

Ett centralt begrepp när det gäller offentlighet och sekretess är begreppet allmän handling. En handling är en framställning i skrift eller bild, men också en upptagning som man kan läsa, avlyssna eller uppfatta med tekniska hjälpmedel. En handling är allmän om den förvaras hos en myndighet och är att anse som inkommen till eller upprättad hos myndigheten.

5.3 Socialtjänstlagen

I socialtjänstlagens (Socialtjänstlag 2001:453) portalparagraf anges vilket mål lagstiftaren anser att beslut enligt denna lag ska eftersträva. Där framgår att personers ekonomiska och sociala trygghet skall främjas, jämlikhet i levnadsvillkor samt aktiva deltagande i samhällslivet.

Alla insatser som ges med stöd av Socialtjänstlagen ska bygga på den enskildes självbestämmande och integritet.

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd för sin försörjning eller för sin livsföring i övrigt.

Alla äldre människor ska ges möjlighet att leva och bo självständigt under trygga och värdiga förhållanden. När detta inte längre är möjligt ska den enskilde ges möjlighet till ett bra boende med det stöd och den hjälp som han eller hon behöver.

En aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra ska också möjliggöras. De personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre ska också erbjudas hjälp.

5.4 Äldre personer

I socialtjänstlagens 5 kapitel 4 och 5 §§ finns bestämmelser för särskilda grupper. Socialnämnden ska verka för att äldre personer ges möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden. De ska även få möjlighet till en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. Vidare skall socialnämnden verka för att äldre personer får goda bostäder och skall ge dem det stöd och hjälp i hemmet som behövs och annan lättåtkomlig service. Särskilda boendeformer skall inrättas för personer som är i behov av särskilt stöd.

5.5 Anhörigstöd

Enligt socialtjänstlagens 5 kap.10§ ska socialnämnden erbjuda stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller har ett funktionshinder. Med anhörigstöd avses de insatser som fysiskt, psykiskt och socialt underlättar den anhöriges situation.

6 Biståndshandläggning enligt Socialtjänstlagen, SoL

6.1 God kvalitet

Sociala tjänster ska enligt 3 kap 3 § Socialtjänstlagen vara av god kvalitet, vilket förutsätter att:

- Tjänsten ska vara likvärdig oavsett var den enskilde bor och oavsett vem som utför omvårdnadsinsatserna, kommunala eller privata utförare.
- Personalen skall ha lämplig utbildning och erfarenhet.
- Utförande av insatser ska utgå från den enskildes behov och önskemål.
- Alla ska bemötas med individuellt anpassade insatser efter sina behov och förutsättningar, oavsett kön etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck och ålder.

6.2 Bistånds begreppet

Rätten till bistånd innebär både en lagstadgad rättighet för den enskilde att ansöka om biståndsinsatser och att få rättsligt prövat om kommunen handlat rätt eller fel. Exempelvis om en biståndsansökan avslagits medan den enskilde själv tycker sig ha behov av de sökta insatserna. Kommunen har en lagstadgad skyldighet att ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service (SoL 5 kap).

I lagen anges inte i detalj vilka stöd- eller serviceinsatser kommunen ska ställa upp med eller hur insatserna ska organiseras. Lagen öppnar därför ett utrymme för kommunerna att själva avgöra vilka biståndsinsatser som ges och ett utrymme för diskussion med den enskilde kring vilka insatser som kan vara de lämpliga i varje enskilt fall. Biståndshandläggare ska därför lyssna på den enskilde för att kunna sätta samman de insatser som bäst svarar mot dennes specifika behov och önskemål. Insatserna ska utformas så att de stärker den enskildes möjlighet att leva ett självständigt liv. Rätten till bistånd får

därför inte utgå från en statisk syn på den enskildes förmåga och situation utan ska vara framåtblickande.

6.3 Skälig levnadsnivå

Det bistånd som beviljas enligt socialtjänstlagen ska ge den enskilde personen en skälig levnadsnivå. Skälig levnadsnivå ger uttryck för vissa minimikrav vad gäller kvaliteten på den beviljade insatsen, det ger dock inte den enskilde någon obegränsad frihet att välja tjänster oberoende av kostnad. Vad som är skälig levnadsnivå måste bestämmas utifrån de särskilda omständigheterna i varje enskilt fall och den enskildes individuella behov.

Socialtjänstlagen är en ramlag som till stora delar är utformad som en rättighetslagstiftning för den enskilde. Den som uppfyller vissa kriterier har rätt till bistånd. Av denna rättighet för den enskilde följer en skyldighet för kommunen att leva upp till lagens krav. Kommunens skyldigheter fräntar dock inte den enskilde hans eller hennes eget ansvar att klara sin försörjning och livsföring i övrigt.

Rätten till bistånd för försörjning och livsföring i övrigt gäller oavsett vilken grupp (barn, funktionshindrade, äldre osv.) den enskilde tillhör. Begreppet livsföring i övrigt sammanfattar en lång rad olika behov av hjälp och stöd, service, behandling, vård och omsorg. Innehållet i insatserna eller typer av insatser är därför inte preciserade i lagen. Det handlar i bred mening om vad den enskilde behöver för att få vardagen att fungera men också om upplevelsen av trygghet, det bemötande man får eller möjligheterna att få vara med och påverka sin tillvaro.

En utgångspunkt för bedömningen av vad som är skäligt ska alltid vara den enskildes rätt till ett värdigt och så långt som möjligt självständigt liv, trots det underläge som inträder då den enskilde blir i behov av stöd i sin vardag. En uppgift är *att tillgodose den enskildes behov* men den enskilde kan inte räkna med att alla *önskemål* om insatser kan tillgodoses. En nyckel till vilka insatser som kan komma i fråga är inte bara fysiska eller psykiska behov utan också den enskildes vardag *innan omsorgsbehovet uppstår*. Att behov av stöd uppstår ska inte få hindra att den enskilde också får stöd att fortsätta leva som tidigare i de delar av vardagen där funktionerna är intakta nog för att tillåta det.

Biståndet ska därmed så långt möjligt se till att:

- Den enskilde ges förutsättningar att behålla sina vanor och fortsätta utöva och utveckla sina intressen även om det fysiska eller psykiska tillståndet kräver en del praktiska insatser för att klara det.
- Den enskilde ges förutsättningar och får hjälp att även fortsatt vara aktiv, upprätthålla sociala kontakter, träffa andra människor, få tillgodose kulturella och andliga behov, uppleva nöjen, kunna följa och diskutera samhällsutvecklingen mm.
- Den enskilde kan komma ut, få tillgång till naturupplevelser och får möjlighet att uppleva årstidsväxlingar.

Alla ansökningar om bistånd (för att nå upp till skälig levnadsnivå) ska prövas enligt **Socialtjänstlagen 4 kap. 1§**. Vid alla ansökningar ska det i utredningen ifrågasättas om behovet kan eller ska tillgodoses på annat sätt, till exempel genom anhöriga/närstående eller annan huvudman.

6.4 Anhörigas ansvar

Makar

Enligt äktenskapsbalkens 1 kapitel 2 § skall makar gemensamt vårda sitt hem. Av fjärde paragrafen står att läsa att makar skall fördela sysslor mellan sig (Äktenskapsbalk 1987:230) framgår: Ett makepar har ett gemensamt ansvar för hushållet. Detta innebär att hjälp med hushållssysslor inte beviljas då endast den ene av ett makepar har nedsatt förmåga. Om ett makepar bedöms i behov av bistånd för sitt hushåll ska båda beviljas insatser efter två separata utredningar.

Makar har dock inget ansvar för att hjälpa varandra med personlig omvårdnad. Detta innefattar bland annat hjälp med på/avklädning, dusch, morgon/kvällshygien samt toalettbesök.

Sambopar/par som ingått partnerskap

Att leva som sambor kan likställas med makar. Sambolagen (2003:376) uttrycker att "när det i en lag eller annan författning talas om sambor eller personer som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden eller används liknande uttryck, avses därmed sambor enligt första stycket", det vill säga "två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll".

I det fall den ena parten inte kan medverka fullt ut i hushållssysslor, hänvisas parterna att omfördela aktiviteter och omsorg mellan sig. Det kan också medföra att parterna får göra olika saker för att tillgodose hushållssysslorna i det gemensamma hemmet.

Gemensamt hushåll

Vuxna personer som lever i hushållsgemenskap ger varandra viss praktisk hjälp inom familjen. Mer omfattande omsorgsbehov kan däremot inte anses ligga inom ramen för vad man normalt bistår varandra med inom familjen. Denna bedömning gäller oavsett om det handlar om makar, partnerskap eller sambor eller när det finns hemmavarande barn över 18 år. Några särskilda skäl att göra avsteg från denna bedömning förekommer normalt inte.

6.5 Vistelsebegreppet och ansökan från annan kommun

Kommunen har det yttersta ansvaret för att den som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp han/hon behöver (**2 kap. 2 § Socialtjänstlagen**). Omfattning av biståndet beror på omständigheterna i det enskilda fallet, såsom vistelsetidens längd och typen av problem. Kommunens yttersta ansvar tar inte över eller minskar det ansvar som andra huvudmän har. Undantag från vistelsekommunens ansvar regleras i **2 kap.2 §** (flyttning till ny kommun) och i **16 kap. 2 § Socialtjänstlagen** (placeringskommunens samt folkbokföringskommunens ansvar).

Den 1 maj 2011 infördes nya regler i socialtjänstlagen (2001:453), SoL och i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS (1993:387) med syfte att förtydliga ansvarsfördelningen mellan bosättningskommun och vistelsekommun (Regeringens proposition 2010/11:49, Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun.).

Enligt de nya bestämmelserna ska bosättningskommunen ha ansvar för stöd- och hjälpinsatser oavsett om den enskilde vistas i bosättningskommunen eller tillfälligt i en annan kommun. Vistelsekommunen kan då i vissa fall bli skyldig att bistå med utredning och verkställighet av en insats. Vidare regleras ett sammanhållet ansvar för insatser, enligt såväl SoL som LSS, till en person som genom ett beslut av kommunen blir bosatt eller placerad i en annan kommun.

Grundprincipen om vistelsekommunens yttersta ansvar för stöd och hjälp enligt SoL i akuta situationer kvarstår.

Om man är skriven och stadigvarande bosatt i en annan kommun än Vårgårda och önskar tillfällig hemtjänst vid till exempel semestervistelse är det i normalfallen hemkommunen som ska besluta och bekosta insatsen.

Enligt **2 kap. 3 § Socialtjänstlagen** har en person som är bosatt i en annan kommun rätt att i vissa fall få sin ansökan prövad i Vårgårda kommun och därmed behandlas som om han/hon vore bosatt i kommunen. Detta gäller under förutsättning att den sökande har för avsikt att flytta till Vårgårda kommun och att han/hon på grund av ålderdom, varaktig funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom inte kan flytta om vård- och omsorgsinsatser inte kan garanteras. Hemkommunen är skyldig att vid behov bistå med den utredning som inflyttningsskommunen kan behöva för att pröva ansökan.

6.6 Möjlighet att ansöka om bistånd i en annan kommun

Personer som önskar flytta till en annan kommun får i vissa fall ansöka om insatser i den kommunen i förväg. Förutsättningarna för en sådan ansökan regleras genom bestämmelser i 2 a kap. 8 och 9 §§ SoL. Det gäller om den enskilde: 1. till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- eller omsorgsinsatser och därför inte kan bosätta sig i den andra kommunen utan att de insatser som han eller hon behöver lämnas, eller 2. på grund av våld eller andra övergrepp behöver flytta till en annan kommun men inte kan göra det utan att de insatser som han eller hon behöver lämnas.

När en enskild ansöker om insatser i en annan kommun med stöd av 2 a kap. 8 § SoL, ska socialnämnden pröva ansökan i två steg enligt HFD 2014 ref 5; först prövas om personen tillhör bestämmelsens personkrets och därefter, om så anses fallet, prövas behovet av insatser.

6.7 Annan huvudman

Kan en biståndssökande få sitt behov tillgodosett av annan huvudman finns ingen rätt till bistånd från kommunstyrelsen. Annan huvudman kan vara landstinget/regionen, Försäkringskassan, andra socialnämnder eller liknande. Kommunstyrelsen har alltid ett ansvar att vidta åtgärder i avvaktan på att ansvarig huvudman kan ge den enskilde stöd. Detta följer av kommunens yttersta ansvar enligt **2 kap. 2 § Socialtjänstlagen**. Kommunens yttersta ansvar fråntar inte andra myndigheters ansvar att hantera sina ärenden skyndsamt.

6.8 Hälso- och sjukvårdshuvudman

En viktig skiljelinje är, mot sådana insatser som är att föra till hälso- och sjukvård och som är sjukvårdshuvudmannens ansvar. Hälso- och sjukvårdsinsatser kan inte beviljas enligt socialtjänstlagen.

7 Handläggning

7.1 Ansökan och beslut om bistånd

Behovsbedömningar ska bygga på en helhetssyn av den sökandes situation, möjligheter och behov. Vid bedömningen ska de fysiska, psykiska, sociala och andliga behoven uppmärksammas och beaktas. Bedömningen ska vara allsidig och noggrann. Vid utredningen ska biståndsbedömaren ställa följande frågor:

- Kan den sökande själv tillgodose sina behov?
- Kan den sökande få sina behov tillgodosedda på annat sätt?
- Behöver behovet tillgodoses för att den sökande ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå?

Beroende på svar på frågorna kan ansökan beviljas eller avslås. Den enskildes ansökan kan även avslås delvis s.k. delavslag. Den enskilde ska alltid informeras om rätten att överklaga när beslutet går den sökande emot.

7.2 Första kontakt

När den enskilde själv tar kontakt behöver man avgöra om det är fråga om en ansökan om hjälp eller om det är en allmän förfrågan. Om det första samtalet eller mötet med den enskilde enbart handlar om att ge information om kommunens verksamhet och möjligheter till hjälp, finns ingen dokumentationsskyldighet.

7.3 Anmälan

När någon annan än den enskilde tar kontakt och påtalar ett behov av hjälp sker en anmälan. En anmälan kan vara muntlig eller skriftlig. En skriftlig anmälan är en inkommen handling. En muntlig anmälan ska dokumenteras.

Av dokumentationen ska det framgå vad anmälan avser, vem som har gjort anmälan (exempelvis anhörig, granne, god man) och när den gjordes. Handläggaren måste skyndsamt ta reda på om den skriftliga eller muntliga anmälan leder till en ansökan från den enskilde, dvs. göra en förhandsbedömning.

Om anmälan inte leder till en ansökan, ska följande dokumenteras:

- att en utredning inte inleds
- datum för ställningstagandet
- motivering
- namn och befattning på den som utfört ställningstagandet

Finns en personakt sedan tidigare sker dokumentationen i social journal. Finns inte en personakt, dokumenteras anmälan med uppgifter enligt ovan.

7.4 Ansökan

Det är viktigt att det är den enskilde själv som lämnar in en ansökan och det ska tydligt framgå vad ansökan avser. En anhörig kan vara behjälplig och påtala behovet men det är personen själv som måste vilja ansöka om hjälp.

Om den enskilde på grund av sjukdom inte har insikt om sin situation eller saknar förmåga att själv framföra en ansökan, behövs en legal ställföreträdare i form av god man eller förvaltare. Den enskilde kan även företrädas av ett ombud genom en skriftlig fullmakt. Anhöriga har inga rättsliga befogenheter att agera som ställföreträdare. Anmälan om god man kan bli aktuell.

7.5 Anhörigbehörighet

Anhörigbehörighet – 17 kap. föräldrabalken. Grundläggande hjälp ges av en nära anhörig utan anordnande av godmanskap. Förutsättningen är att den hjälpbehövande har ett sjukdomstillstånd som gör att det är uppenbart att den inte förstår och tillståndet ska ha uppkommit efter 18 års ålder. Den hjälp som ges med den ”anhörigbehörigheten” avser främst frågor kopplade till den vardagliga livsföringen, såsom betala löpande räkningar, ordna med autogirering, förmedla handkassa till vårdboende eller liknande, se prop. 2016/17:30 sid 87,88. Av propositionen framgår också att anhörigbehörigheten, utöver rent ekonomiska angelägenheter, kan omfatta att teckna vissa avtal som exempelvis hemförsäkring, reklamera felaktiga produkter samt ansöka om bistånd enligt socialtjänstlagen, exempelvis ansökan om hemtjänst och bostadsbidrag.

7.6 Sökt stöd som samtidigt indirekt är avlastning för anhörig

Redan i en ansökan kan det framgå att det finns personer som stödjer eller vårdar den sökande och att ansökan eller begäran samtidigt avser stöd eller avlösning för denna person. Det kan också framkomma i det informerade samtalet eller senare i utredningen.

Det är den sökande som avgör om och på vilket sätt anhöriga eller andra medverkar i utredningen. Även om anhöriga inte delar i utredningen, behöver deras stöd, omsorg eller vård till den närstående uppmärksammas.

7.7 Utredning/kartläggning av den äldres behov

Efter det att man mottagit en ansökan, startar kartläggningen av vem den enskilde är och vilka behov den enskilde har i den dagliga livsföringen. Kartläggningen innebär en faktainsamling och den skriftliga redovisningen ska vara saklig och får inte innehålla handläggarens egna bedömningar.

Viktiga frågor att ställa i samband med kartläggningen är hur det var tidigare, hur det är nu och hur den enskilde önskar att det ska vara framöver. Kartläggningens omfattning beror på vad ansökan avser. Inhämtas uppgifter från andra krävs samtycke från den enskilde.

7.8 Underlag för beslut

I den utredning som är underlag för beslut skall följande områden belysas:

- Hur och var bor den enskilde?
- Boendestandard?
- Familj, anhöriga?
- Socialt nätverk?
- Svårigheter, möjligheter?
- Aktuellt hälsotillstånd?
- Vilken service finns i omgivningen, hobby?
- Vilken livsstil har sökanden, intressen?
- Vad kan han/hon klara på egen hand?
- Vad behöver han/hon hjälp med?
- Sökandens syn på behoven?
- Vilka är behoven?
- Vilka av behoven kan andra huvudmän tillgodose?
- Vad kan tillgodoses av någon annan?

7.9 Sammanfattning och bedömning

Om kartläggningen är omfattande bör en sammanfattning göras. Sammanfattningen får bara innehålla uppgifter från vad som beskrivits tidigare i den aktuella utredningen.

Bedömningen är handläggarens del i utredningen. Det är här handläggaren resonerar utifrån det material som framkommit i utredningen. Bedömningen ska ge en tydlig motivering till beslutet. I bedömningen ska det kunna utläsas om personen ”inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt”.

Bedömningen ska beskriva hur den enskilde kan ”tillförsäkras en skälig levnadsnivå” och hur hjälpinsatserna ”stärker möjligheter att leva ett självständigt liv”.

7.10 Mål

Målen med ett beviljat bistånd ska beskrivas så att det är möjligt att mäta om de uppnås. När den enskilde ansöker om bistånd ska man fråga vad personen har för mål med biståndet, eller hjälpa till att utforma ett mål tillsammans med den enskilde. Beskriv detta i utredningen. Ange vilka övergripande mål du som handläggare ser med beviljad hjälp.

Målen ska vara klara och tydligt formulerade och möjliga att bryta ner i delmål då den enskilde tillsammans med utföraren upprättar genomförandeplanen.

7.11 Beslut

En utredning ska leda fram till ett beslut, beslutet ska tydligt, lättläst och beskriva vad den enskilde får/inte får för slags hjälp. Det skall framgå vilken paragraf beslutet grundar sig på samt namn och titel på den person som fattat beslutet. Vilken person som beslutet avser och beslutsdatum ska tydligt framgå. I besluten ska det framgå att en genomförandeplan kommer att upprättas enligt gällande rutin, där hjälpen utformas mellan den enskilde och utföraren. Beslutet ska fattas med förbehåll om att omprövning görs om behovet förändras och i vissa fall vara tidsbegränsat.

Ett **avslag** skall **alltid** motiveras. Motiveringen måste innehålla det som avgjort det enskilda ärendet. Man kan inte hänvisa till ”behovet kan tillgodoses på annat sätt” utan det måste framgå vad som menas med ”annat sätt”. Även vid delavslag skall skäl till avslag anges med hänvisning till berörd lagstiftning. Vid ett avslag ska det framgå hur och var den enskilde kan överklaga beslutet. Vid ett avslag ska besvärshänvisning skickas med. Överklagan ska skickas till myndighetsfunktionen i Vårgårda kommun.

7.12 Överklagan

Vid avslag lämnas muntlig information om möjlighet att överklaga samt skriftligt med beslutsmeddelandet.

Vid överklagan gör myndighetsfunktionen omprövning av beslutet, då provas om överklagandet inkommit i rätt tid, det vill säga tre veckor efter att den sökande fått tillgång till avslagsbeslutet. Om överklagan inkommit i rätt tid provas om

nya uppgifter framkommer i överklagandet som inte framkommit i utredningen som låg till grund för avslaget. Om grund för ändring finns skrivs beslutet om och detta dokumenteras. Om grund för ändring inte finns överlämnas ärendet till förvaltningsrätten för prövning. Om den enskilde behöver hjälp med att utforma överklagandet är handläggaren skyldig att hjälpa till med detta.

När handläggaren hjälper till med överklagan skall följande ingå:

- uppgifter om den klagandes personnummer, adress och telefonnummer
- vilket beslut som överklagas
- den ändring i beslutet den enskilde begär
- ange de omständigheter den enskilde stödjer överklagandet på
- bifoga eventuella handlingar som den enskilde anser stödjer dennes uppfattning
- undertecknad av enskilde

7.13 Inhibition

Inhibition kan göras i samband med överklagan till förvaltningsrätten. Detta innebär att verkställigheten av ett överklagat beslut skjuts upp tills domstolen fattat ett nytt beslut. Vi har skyldighet att informera om att den enskilde kan begära inhibition.

7.14 Krav på utredningen

I utredningen sammanställs de uppgifter som samlats in och beskriver helhetsbilden och den nuvarande situationen kring hjälpbehovet. Den skriftliga utredningen ska vara skriven på ett lättläst språk. Undvik branschord och förkortningar. Socialstyrelsens termbank skall användas. Om branschord eller förkortningar används, förklaras de inom parentes första gången de används. Utredningen ska vara relevant för det ansökan avser och innehållet ska vara relevant och aktuellt.

Det ska tydligt framgå vad ansökan gäller. Det är viktigt att den enskildes behov och önskemål framgår av ansökan, på det sätt som den enskilde själv uttrycker det.

Det samma gäller för när och hur ansökan påbörjades. Beskriv vilken metod som används vid kartläggningen. Exempel på metoder är; hembesök, möten utanför hemmet, vårdplanering, telefonkontakter, inhämtande av skriftlig information. Det skall framgå om samtycke inhämtats.

Beskriv om kommunikering skett. Enligt FL ska kommunikering ske vid avslag på ansökan eller om man inhämtat uppgifter från någon annan person eller myndighet. Att kommunicera innebär att låta den enskilde få ta del av inhämtade uppgifter som är av betydelse för beslutet. Det ska tydligt framgå i utredningen vem som lämnat vilka uppgifter. Uppgiftslämnaren ska anges med fullständigt namn och titel.

7.15 Uppföljning av beviljade insatser

Biståndshandläggaren har ansvar för att följa upp hur beviljade insatser utförs, genom kvalitetssäkrad uppföljning. Ett viktigt redskap för uppföljningen är genomförandeplanen som utföraren ska upprätta tillsammans med den enskilde och de följande generella målen för beviljade insatser.

De enskilde ska:

- uppnå skälig levnadsnivå
- få de insatser de beviljats
- tycka att insatserna är av god kvalitet
- vara nöjda med de insatser de fått
- känna sig trygga med de insatser de fått
- uppleva att insatserna bidrar till att vardagen är hanterlig och meningsfull

Beviljade insatser som särskilt boende sker ingen kontinuerlig uppföljning av biståndshandläggaren.

7.16 Uppföljning av pågående insatser

Biståndsbesluten ska följas upp kontinuerligt och minst en gång per år bedöma om en insats ska fortsätta, ändras eller upphöra.

Omprövning ska ske tidigare om målet/målen uppfyllts eller om behovet av insatser förändrats.

7.17 Dokumentation i samband med handläggning

Riktlinjer gällande dokumentation i samband med handläggning av ärenden utgår från Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd SOSFS 2014:5 (S) och Socialstyrelsens bok ”Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten”, (2015).

Vid handläggning av ett ärende ska dokumentationen ske fortlöpande. Dokumentationen skall hållas samman i en personakt och handläggningen av ett ärende skall dokumenteras i verksamhetssystemet.

7.18 Missförhållande eller risk för missförhållande

Missförhållanden eller risk för missförhållanden (lex Sarah 14 kap. 2 och 3 §§ SoL) i verksamheten ska rapporteras.

Bestämmelserna om lex Sarah omfattar hela socialtjänsten. Varje anställd samt uppdragstagare, praktikant och deltagare i arbetsmarknadspolitiskt program är skyldig att omgående rapportera missförhållanden och risker för missförhållanden.

Det finns en skyldighet för ansvariga inom socialtjänsten att omgående utreda och dokumentera samt avhjälpa och undanröja ett missförhållande eller risk för ett missförhållande. Visar utredningen att det var ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande skall detta anmälas till Inspektion för vård och omsorg (IVO), oavsett om det avhjälpats eller inte. I Vårgårda kommuns görs anmälan av socialt ansvarig samordnare, SAS.

7.19 Delegation

Delegering gällande biståndshandläggning SoL finns i delegationsordningen ”Delegationsordning för Myndighetsnämnd, Lärande och omsorg”.

8 Vägledning för tillämpning av riktlinjen

Riktlinjerna innebär inte någon inskränkning i den enskildes möjligheter att få sin ansökan individuellt prövad. Riktlinjerna beskriver vad som i Vårgårda kommun anses vara norm för de olika insatserna. I varje ärende skall det ske en individuell behovsprövning och vid särskilda skäl kan en individuell prövning resultera i att ett beslut avviker från det som står i riktlinjerna. Alla beslut skall prövas mot gällande lagar, förordningar, rättspraxis, förarbeten till lagstiftning eller bindande föreskrifter från Socialstyrelsen. Socialtjänsten skall verka för möjligheten till kvarboende vilket innebär att var och en skall kunna bo kvar i den egna bostaden med stöd av hemtjänst och kompletterande insatser.

8.1 Stöd och hjälp i hemmet

All hjälp i hemmet är individuellt behovsprövad. Den ges bara när behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Socialnämnden bör genom hemtjänst, dagverksamhet eller liknande underlätta för den enskilde att bo kvar hemma. (3 kap, 6 § första stycket SoL). Hemtjänst är ett samlingsbegrepp för olika insatser, hjälpens omfattning kan variera mellan några timmar i månaden till hjälp vid flera tillfällen under dygnet.

När livet förändras, kan det hända att den enskilde behöver stöd och hjälp i vardagen. Förändringar som normalt åldrande som medför svaghet och kraftlöshet, sjukdom, olycka eller nedsatt förmåga på grund av psykisk ohälsa. Vid dessa tillfällen har alla rätt att ansöka om bistånd enligt socialtjänstlagen för att få hjälp med sin livsföring, både avseende hushållet som för den egna personen. Denna hjälp ska beviljas så att den enskilde garanteras en skälig levnadsnivå och får stöd i att leva ett tryggt och självständigt liv i sitt eget boende.

Dubbelbemanning kan ske av arbetsmiljöskäl och beslutas då av hemtjänstutförarens chef. Dubbelbemanning kan beslutas av biståndshandläggare utifrån den enskildes behov för dennes trygghet, exempel att undvika risk för fall, efter bedömning av fysioterapeut eller arbetsterapeut.

Hjälpen ska i så stor utsträckning som möjligt utformas utifrån den enskildes önskemål, ett personcentrerat och rehabiliterande synsätt ska genomsyra arbetet och uppmuntra den enskilde att ta egna initiativ.

För att kunna tillgodose den enskildes önskemål enligt ovan ska den hemtjänstutförare den enskilde valt tillsammans med denne upprätta en genomförandeplan som beskriver hur hjälpen ska genomföras.

Hjälpen skall ge den enskilde möjligheten att bo kvar i sitt hem och samtidigt tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

Stöd i hemmet kan ges i form av personlig omvårdnad och/eller service.

- **Service** syftar till praktisk hjälp, exempel med hushållets skötsel, inköp och matdistribution.
- **Personlig omvårdnad** syftar till insatser som är direkt riktade till den enskilde för att tillgodose dennes grundläggande behov. De handlar om praktiska och sociala insatser.

Behov av stöd i hemmet föreligger om den enskilde:

- Är i behov av tillfällig eller kontinuerlig hjälp i den dagliga livsföringen och behovet ej kan tillgodoses på annat sätt.

Behovet av hemtjänst är tillgodosett om den enskilde:

- själv kan utföra insats
- har annan i hushållet eller i sin omgivning som utför det åt honom/henne
- får behovet tillgodosett genom alternativa insatser
- genom medicinska insatser kan återfå hela eller delar av sin funktionsförmåga
- genom fysioterapeut/arbetsterapeutiska insatser kan återfå hela eller delar av sin funktionsförmåga
- genom tekniska och digitala hjälpmedel ökar sin funktionsförmåga så att behovet blir tillgodosett

8.2 Serviceinsatser

Insatserna omfattar bland annat:

- Städning
- Tvätt och enklare klädvård
- Bäddning
- Ren bäddning
- Diskning
- Tömma sopor
- Matdistribution
- Trygghetslarm
- Telefonkontakt
- Tillsyn
- Inköp
- Enstaka ledsagning

8.2.1 Städning**Lagrum**

4 kap. 1 § Socialtjänstlagen.

Behov Den enskilde behöver stöd eller hjälp för att uppnå en skälig standard i bostaden vad beträffar städning. Den enskilde har inte möjlighet att tillgodose behovet på annat sätt.

Norm

Bistånd beviljas för städning var tredje vecka om inte särskilda behov (exempel om allergi) finns. Vid behov utförs kontinuerligt uppsnyggning/hygienstädning.

Städningen omfattar två rum och kök (sovrum, kök, rum för samvaro/vardagsrum, hygienutrymmen/toalett/badrum samt hall). Städningen omfattar normalt damning/avtorkning, dammsugning och våttorkning av golv.

Hantering av sopor och källsortering ingår om detta inte kan utföras på annat sätt.

Stöd med att bädda säng en gång per dag och stöd med att bädda rent i normalfallet en gång var 14:e dag.

Insatser som utförs mer sällan, exempel rengöra och frosta av kyl/frys, spis, fläkt o.s.v. ska rymmas inom den beviljade tiden. Om bostaden är större städas inte hela bostaden vid varje tillfälle. Den enskilde kommer själv överens med utföraren vilka rum som ska städas.

Fönsterputs sker normalt två gånger per år.

Städutrustning tillhandahålls av den enskilde.

Avgränsning

Städning beviljas inte då den enskilde lever i hushållsgemenskap med annan vuxen som kan utföra städningen. Barn från 12 års ålder bedöms kunna svara för städningen av sitt eget rum.

Tonåringar som lever i hushållsgemenskap kan bidra till hjälp i hemmet.

Inom insatsen service ingår inte:

- Putsning av silver, kristallkronor och dylikt
- Städa vind och källare/garage, storstäda, trappstädning
- Flytta, flyttstäda, flytta tunga möbler
- Pynt inför helger
- Hämta saker i källare eller på vind
- Baka, piska mattor, städa skåp/lådor
- Utföra något arbete när den enskilde inte är hemma
- Arbete i trädgård, snöskottning
- Vedhämtning

Insatsen beviljas per hushåll med var sitt beslut.

8.2.2 Hushållssysslor

Lagrum

4 kap. 1 § Socialtjänstlagen.

Behov

Den enskilde är i behov av stöd och hjälp med hushållssysslor såsom diskning, undan plockning, avtorkning, blomvattning och sophantering. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Norm

Utförs i normalfallen i samband med övriga insatser. Vid behov utförs kontinuerligt uppsnygning/hygienstädning

Avgränsning

Skötsel av husdjur (t.ex rastning hund) beviljas normalt inte. Individuellbedömning skall dock alltid göras. Då den enskilde inte själv kan ta hand om sitt djur får man söka andra alternativ än hemtjänstinsatser. Exempel på detta kan vara hunddagis, vänner, anhöriga eller hjälp från volontär.

Insatsen beviljas per hushåll. Var sitt beslut.

8.2.3 Inköp**Lagrum**

4 kap. 1 § Socialtjänstlagen.

Behov

Den enskilde behöver stöd eller hjälp med att få dagligvaror till sin bostad eller enklare ärenden uträttade och behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Norm

Till inköp räknas inköp av mat, hushållsartiklar samt apoteksvaror. Inköp av dagligvaror beviljas i normalfallet till ett tillfälle per vecka och sköts via hemtjänst.

Inköp sker i närmsta butik/ affär. I insatsen inköp ingår hjälp med att skriva inköpslista när så behövs.

Inköp ska i första hand tillgodoses genom olika beställningar av den enskilde genom stöd i digitala hjälpmedel.

Insatsen beviljas per hushåll.

8.2.4 Tvätt/klädvård**Lagrum**

4 kap. 1 § Socialtjänstlagen.

Behov

Den enskilde behöver stöd eller hjälp med tvätt och viss klädvård. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Norm

Tvätt beviljas då den enskilde har nedsatt fysisk och eller psykisk funktionsförmåga i form av sjukdom och/eller men efter sjukdom och nedsatt kognitiv förmåga. För ett bifall ska den enskilde ha svårt att lyfta, sträcka sig och att bära tungt.

Insatsen omfattar maskintvätt av gångkläder samt sänglinne och handdukar. För- och efterarbete till exempel klädvård samt att lägga in tvätten i skåp. Även strykning av enstaka plagg ingår. Bistånd beviljas i normalfallet varannan vecka, kan variera utifrån särskilda behov. Förhållanden som kan medge tätare insatser är om den enskilde har ett större behov av insatsen på grund av inkontinens, motorik- eller synproblem som medför spill, fläckar eller liknande.

Avgränsning

Tvätt- och torkmöjligheter ska finnas i angränsning till bostaden, maskin belägen i fastighetens gemensamma tvättstuga eller i den enskildes bostad. I insatsen ingår ej att tvätta mattor eller större gardinuppsättningar, mangla eller stryka sängkläder och handdukar eller tvätt av anhörigas kläder. I insatsen ingår inte handtvätt eller tvätt som inte klarar vanlig maskintvätt.

Insatsen beviljas per hushåll. Var sitt beslut.

8.2.5 Matdistribution

Lagrum

4 kap. 1 § Socialtjänstlagen.

Behov

Den enskilde behöver stöd och hjälp med att få mat distribuerad till det egna hemmet. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Norm

Kost och kostvanor har en stor betydelse för hälsa och välbefinnande. De äldre skall utifrån individuella behov erbjudas näringsmässigt rätt sammansatt kost samt tillförsäkras kost av god kvalitet. Att inta ett lagat mål mat dagligen ingår i skälig levnadsnivå. Behov av matdistribution föreligger om den enskilde på grund av funktionsnedsättning, nedsatt allmäntillstånd eller av andra skäl är oförmögen till att själv, helt eller delvis, sköta mathållningen. Särskild hänsyn skall tas om den enskilde har tendens till undernäring eller felaktigt näringsintag. Matdistribution innebär att färdiglagad mat levereras en gång per vecka hem till den enskilde om behov och rätten till insatsen finns. Insatsen behöver inte vara kombinerad med annan hjälp vid måltiden.

Hemtjänsten eller den enskilde ansvarar för att beställa/avbeställa matlåda.

Vid beviljande av insatsen gör biståndshandläggaren den första beställningen.

Specialkost kan beställas utifrån den enskildes behov/önskan, exempelvis energiberikad kost.

Avgränsning

Kan inte behoven uppfyllas på annat sätt saknas avgränsning, det enskilda behovet avgör.

8.2.6 Trygghetslarm**Lagrum**

4 kap. 1 § Socialtjänstlagen.

Behov

För att känna trygghet och säkerhet i den egna bostaden behöver den enskilde kunna påkalla hjälp under dygnets alla timmar.

Norm

Trygghetslarm beviljas om behov föreligger. Behov föreligger om den enskilde har funktionshinder som försvårar att påkalla hjälp vid akuta situationer, upplever otrygghet i livssituationen, bor själv och har falltendens.

Avgränsning

Trygghetslarm beviljas under förutsättning att den enskilde eller anhöriga har förmåga att hantera larmet, kan tillgodogöra sig de instruktioner som hör till larmhanteringen och har tillgång till den nödvändiga tekniska utrustning som krävs. Den enskilde skall lämna ifrån sig kopior på de nycklar/motsvarande som behövs för att larmpersonal ska kunna ta sig in i bostaden.

8.2.7 Telefonkontakt**Lagrum**

4 kap 1 § Socialtjänstlagen.

Behov

Den enskilde har på grund av känsla av otrygghet behov av regelbunden telefonkontakt med hemtjänstpersonal. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Norm

Beviljas vanligen en gång per dag, den enskildes behov är dock avgörande för hur ofta insatsen ges. Insatsen skall omprövas kontinuerligt.

Avgränsning

Kan inte behoven uppfyllas på annat sätt saknas avgränsning, det enskilda behovet avgör.

8.2.8 Trygghetsbesök**Lagrum**

4 kap 1 § Socialtjänstlagen.

Behov

Den enskilde är i behov av regelbundna besök av hemtjänstpersonal, när inte telefonkontakt är tillräcklig eller digital tillsyn inte fungerar för att öka känslan av trygghet och säkerhet. Behoven kan inte tillgodoses på annat sätt.

Norm

Trygghetsbesök kan ske vid särskilda skäl där inte trygghetslarm eller telefonkontakt är tillräckligt. Tillsyn innebär att den enskilde får kortare besök av personal. Beviljas vanligen en gång per dag och/eller natt, den enskildes behov är dock avgörande för hur ofta insatsen ges. Insatsen ska ske vid andra tillfällen än vid övrigt planerade insatser. Syftet med dessa besök är att tillförsäkra den enskilde trygghet och säkerhet i vardagen.

Avgränsning

Kan inte behoven uppfyllas på annat sätt saknas avgränsning, det enskilda behovet avgör.

Trygghetsbesök via digitalisering beslutas av utförare.

8.3 Personlig omvårdnad

Med personlig omvårdnad menas hjälp som är direkt riktade till den enskilde för att tillgodose dennes grundläggande behov. Personlig omvårdnad beviljas till enskilda som har svårigheter att själva utföra momenten genom t. ex. nedsatt rörelseförmåga. Det kan även handla om situationer där psykiskt funktionshinder eller demens försvagar den egna initiativförmågan. Insatserna inom ramen för personlig omvårdnad innefattar:

- Personlig hygien, toalettbesök
- På- och avklädning, sängbäddning
- Förflyttningar
- Måltidshjälp
- Egenvård
- Social samvaro
- Promenad

8.3.1 Personlig hygien**Lagrum**

4kap1 § Socialtjänstlagen.

Behov

Den enskilde behöver stöd eller hjälp med personlig hygien. Behoven kan inte tillgodoses på annat sätt.

Norm

Beviljas då den enskilde på grund av fysiska eller kognitiva svårigheter inte själv kan utföra dessa aktiviteter. Insatsen avser daglig personlig hygien inklusive toalettbesök. I personlig hygien ingår hjälp med dusch/bad samt hårvård, tandborstning, nagelvård/hand, insmörjning av mjukgörande kräm och rakning. Hjälp med dusch/bad beviljas efter behov. I insatsen ingår upptorkning och iordningställande av badrum/hygien utrymmen.

Daglig personlig hygien beviljas normalt morgon och kväll. I insatsen ingår även enklare avtorkning av rullstol, rollator och övriga hjälpmedel

Avgränsning

Kan inte behoven uppfyllas på annat sätt saknas avgränsning, det enskilda behovet avgör.

8.3.2 Av- och påklädning***Lagrum***

4kap1§ Socialtjänstlagen.

Behov

Den enskilde behöver hjälp med på/avklädning. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Norm

Insatsen avser dagligt stöd vid på- och avklädning, helt eller delvis Som regel beviljas insatsen morgon och kväll.

Avgränsning

Kan inte behoven uppfyllas på annat sätt saknas avgränsning, det enskilda behovet avgör.

8.3.3 Förflyttningar***Lagrum***

4 kap1§ Socialtjänstlagen

Behov

Den enskilde behöver hjälp då han/hon helt eller delvis saknar förmåga att förflytta sig på egen hand. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt

Norm

I insatsen ingår alla förflyttningar den enskilde behöver göra men inte klarar på egen hand.

Avgränsning

Kan inte behoven uppfyllas på annat sätt saknas avgränsning, det enskilda behovet avgör.

8.3.4 Måltidsstöd***Lagrum***

4 kap 1 § Socialtjänstlagen.

Behov

Den enskilde behöver stöd och hjälp att värma/förbereda/tillreda enklare måltider och/eller den enskilde behöver stöd och hjälp att inta måltider. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Norm

Bedömningen av denna insats skall utgå från den enskildes behov. Huvudmål består i regel av måltid via matdistribution. Stöd ges i samband med frukost, huvudmål, mellanmål och kvällsmål. Hjälpen avser stöd före, under och efter aktuella måltider. Insatsen kan innefatta uppvärmning och enklare tillagning av mat, dukning, uppläggning av mat, servering av måltiden och diskning. Exempel på stöd vid matsituation är matning, sällskap under hela eller del av måltiden för att stimulera lusten att äta.

Avgränsning

Kan inte behoven uppfyllas på annat sätt saknas avgränsning, det enskilda behovet avgör.

8.3.5 Egenvård***Lagrum***

4 kap 1 § Socialtjänstlagen.

Behov

Den enskilde behöver hjälp med hälso- och sjukvårdsinsatser som ryms inom vad som räknas som egenvård. Som egenvård räknas de uppgifter som ansvarig läkare normalt lämnar till patient eller anhörig att sköta om. Uppgifter som förutsätter mer omfattande instruktion och handledd träning av ansvarig läkare eller sjuksköterska är att hänföra till sjukvård oavsett vem som utför uppgiften.

Norm

Så länge den enskilde själv klarar att ta ansvar för sin medicinering och sin vård i övrigt kan hemtjänstpersonalen inom ramen för biståndsbeslutet lämna hjälp, handräckning, i den utsträckning som den enskilde själv kan klara den praktiska hanteringen (stöd vid egenvård). Detta innebär att hemtjänstpersonalen kan bistå med till exempel ögondroppar eller på- och avtagning av stödstrumpor på samma sätt som man bistår med andra sysslor som den enskilde inte klarar att utföra.

Det är legitimerad personal som bedömer om den enskildes behov är "egenvård". En ansökan om bistånd för egenvård ska därför åtföljas av ett intyg från legitimerad personal. Den enskildes behov och uppgifter i intyget är avgörande för hur ofta insatsen ges.

Handläggare beslutar om det föreligger rätt till bistånd om att få hjälp med insatsen.

Avgränsning

Den enskilde ska själv kunna ge instruktioner om när, vad och hur uppgiften ska utföras.

8.3.6 Social kontakt/Social samvaro/Egen tid**Lagrum**

4 kap 1 § Socialtjänstlagen.

Behov

Den enskilde kan beroende på funktionsnedsättning eller ensamhet och isolering inte själv tillgodose sitt behov av samvaro, social kontakt, promenad och utevistelse. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Norm

Hjälpen kan bestå av både samvaro och social aktivitet i hemmet eller aktiviteter utomhus. Den beviljade tiden kan användas utifrån den enskildes behov och önskemål. Det kan handla om en pratstund, hjälp att läsa tidningen, stöd att kontakta vänner/anhöriga eller liknande. Insatsen kan även innebära att gå en promenad.

Insatsen beviljas vid ett tillfälle per vecka, tillfällena kan inte sparas.

Avgränsning

Insatsen förutsätter en noggrann utredning av den enskildes livssituation, intressen och nätverk. I första hand skall prövas vilka alternativa sätt det kan finnas att möta behovet. Det kan t. ex handla om:

- Mobilisering av den enskildes egna sociala nätverk.
- Andra beviljade insatser.
- Möjlighet att delta i dagverksamhet.
- Insatser från frivilligorganisationer.

9 Vård och omsorgsboende

Kommunen skall verka för att äldre människor får goda bostäder och ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service. Kommunen skall inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd (5 kap. 5 § Socialtjänstlagen).

Rätten till bistånd i form av särskilt boende grundar sig på den enskildes vård- och omsorgsbehov. I det fall den enskildes behov är stort och omfattande av vård, omsorg och trygghet och inte

kan tillgodoses i den egna bostaden kan det bli aktuellt att flytta till ett särskilt boende.

I samtliga särskilda boenden ingår i grundtryggheten tillgång till personal dygnet runt och trygghetslarm för dem som bedöms klara av att hantera ett sådant. Om det inte är möjligt att verkställa beslutet inom skälig tid ska skälen för detta noga dokumenteras. Detta är viktigt även när den enskilde tackat nej till erbjudande från kommunen.

Behovet av särskilt boende ska grunda sig på en helhetsbedömning där den enskildes situation och möjligheter sammanvägs med fysiska, sociala, medicinska, psykiska och existentiella behov.

9.1 Bedömningskriterier

Minst ett av följande bedömningskriterier skall vara uppfyllt för att den enskilde skall få en bostad i ett särskilt boende:

- Den enskildes omvårdnadsbehov är stort över hela dygnet och/eller kombinerat med oförmåga att påkalla hjälp,
- Den enskilde uttrycker stark/ständig oro eller är en fara för sig själv,
- Den enskilde har medicinska behov och behov av närhet till sjuksköterska och annan personal som inte kan tillgodoses i det ordinära boendet, och/eller
- Den enskilde har oro orsakad av exempelvis psykisk ohälsa, social situation eller kognitiv svikt/demenssjukdom som påverkar förmågan att fungera i ordinarie boende.

Behoven skall bedömas utifrån skälig levnadsnivå och i förhållande till:

- Medicinering,
- Kognitivt tillstånd/psykisk stabilitet,
- Funktionsnivå/omvårdnadsbehov,
- Behov av kontinuerlig tillsyn, både dag och natt.

Rätten till bistånd i form av särskilt boende föreligger ej:

- Om behovet kan tillgodoses med insatser från hemtjänst eller alternativa insatser såsom exempelvis, dagverksamhet, växelvård,
- Om behovet kan tillgodoses med hjälpmedel eller bostadsanpassning,

- Om behovet kan tillgodoses genom rehabilitering eller habilitering.

9.2 Parboende

I de fall en make, sambo eller registrerade partner är i behov av boende i en sådan särskild boendeform som avses i **5 kap. 5 § Socialtjänstlagen** skall med skälig levnadsnivå erbjudas att båda bereds plats i samma boende om de begär det (**2 kap. 2 § Socialtjänstförordningen**).

Med samma boende har Socialstyrelsen definierat boende i samma rum, samma lägenhet eller inom samma boende (vård- och omsorgsboende). I Vårgårda kommun används benämningen makar men i likhet med den parboendegaranti som regleras i socialtjänstförordningen avses här makar, sambos eller registrerade partners.

I de fall båda har behov av särskilt boende:

Makar som båda är i behov av och fått biståndsbeslut i form av vård- och omsorgsboende samt om båda önskar bo tillsammans erbjuds plats i lägenhet som är lämpliga för parboende eller i separata lägenheter inom samma boende. Om en av makarna avlider, har den andra partnern möjlighet att själv ta över lägenheten. Regler för avgifter för vård- och omsorgsboende gäller för båda makarna/sambor/registrerad partner.

I de fall enbart den ena partnern har behov av särskilt boende: Till kommunens särskilda boende kan två makar, sambo eller registrerade partner flytta även om endast en har ett vårdbehov. Beslut för medflyttande maka/make ska fattas enligt SoL 4:2.

Hanteringen av biståndsbedömningen gällande medflyttande maka/make/sambo/registrerad partner gör att kommunen undviker oklarheter gällande HSL-ansvar, ersättningar och avgifter. Medflyttande maka/make/partner ska alltid erbjudas tre månaders provboende. Då finns möjlighet att prova på hur det är att bo på ett vård- och omsorgsboende. Den medflyttande makan/maken/sambon/registrerade partnern har inte rätt att bo kvar i särskilt boende om parboende inte längre är aktuellt.

9.3 Särskilt boende

Lagrum

4 kap 1 § Socialtjänstlagen.

Behov

Den enskilde har ett omfattande och dokumenterat behov av omvårdnad, trygghet och/eller stöd. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt. Den enskilde beviljas denna insats vid omfattande behov av personlig omvårdnad när det gäller till exempel personlig hygien, klädsel, förflyttning, måltider, kommunikation och tät tillsyn över dygnet. Behoven av omvårdnad och trygghet skall inte skäligen gå att tillgodose med hemtjänst eller annat bistånd. Exempel på situationer där hemtjänsten inte räcker till är de behov som uppstår med korta eller oförutsägbara intervaller.

Medicinskt utlåtande om den enskildes eventuella medicinska behov tas med i helhetsbedömningen men det är det individuella behovet som styr, inte diagnos eller behovens orsak. För att beviljas särskilt boende i demensboende, krävs att personen erhållit demensdiagnos av läkare. I beslutet om boende ska framgå vilka insatser som ingår i beslutet.

9.4 Korttidsvistelse**Lagrum**

4 kap 1 § Socialtjänstlagen.

Behov

Behoven kan ej tillgodoses i det egna hemmet.

Norm

Korttidsplats ska regelmässigt övervägas som komplement till andra insatser för att möjliggöra kvarboende.

Kriterier för att beviljas korttidsplats är exempelvis:

- avlösa anhörig i ordinärt boende
- när enskilda genom funktionsnedsättning ej har möjlighet att omedelbart återgå till hemmet efter sjukhusvistelse och där insatsen Trygg hemgång ej är möjligt. Utgångspunkt är alltid återgå till hemmet efter sjukhusvistelse.
- den enskildes förmåga och behov behöver utredas för att möjliggöra rätt insatser, då utredning i hemmet ej är möjligt.
- utprovning eller anskaffning av hjälpmedel som inte kan ske i ordinärt boende
- behov av rehabilitering som inte kan tillgodoses i ordinärt boende
- det föreligger behov av omvårdnad i livets slutskede som inte kan ske i ordinärt boende.
- I väntan på ett särskilt boende där bedömning är att man ej kan återgå till hemmet med insatser.

En korttidsvistelse skall som regel vara kort d.v.s. beslutsperiod fattas som högst upp till två veckor. I utredningen ska datum för

omprövning/uppföljning av beslutet samt syftet med placeringen framgå. Tydligt syfte och mål skall framgå i utredningen.

Har den enskilde som har beslut om korttidsvistelse även ett beslut om särskilt boende ska beslutet om korttidsvistelse inte förlängas för tid efter att beslutet kan verkställas. Vid erbjudande om korttidsvistelse ska betonas att verkställandet av korttidsvistelse upphör om den enskilde beviljas och erbjuds boende i särskilt boende. Möjlighet till omplacering av plats på särskilt boende sker efter inflyttning och tillgång på plats. Detta ska framgå av beslutet om korttidsvistelse.

Avgränsning

- Korttidsvistelse beviljas inte om behovet enbart handlar om rekreation och stimulans. Då hänvisas till andra former av social samvaro.
- Korttidsvistelse beviljas inte på grund av bostadsproblematik, ex. stambyte, renovering eller bristande tillgänglighet.
- Korttidsvistelse beviljas inte om behovet kan tillgodoses av anhörigstöd ex. dagverksamhet eller avlösning i hemmet.
- Korttidsvistelse beviljas inte om behovet kan tillgodoses av rehabiliterande/utredande åtgärder i ordinärt boende.
- Korttidsvistelse beviljas inte när behoven kan tillgodoses genom insatser i hemmet.

9.5 Växelvård

Lagrum

4 kap 1 § Socialtjänstlagen.

Behov

Den enskilde i ordinärt boende har ett omvårdnadsbehov och får sin omsorg och stöd av en anhörig/närstående. Den anhörige/närstående har behov av en längre, sammanhängande avlösning. eller den sökande har ett återkommande behov av planerad korttidsvistelse. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Norm

Växelvård är en regelbundet återkommande insats där den enskilde i ordinärt boende vistas på ett av kommunen anordnat boende under en begränsad tid. Insatsen ska öka den enskildes möjligheter att kunna bo kvar hemma.

Behov av växelvård föreligger om den enskilde:

- Har ett omfattande behov av omsorg, omvårdnad och tillsyn där anhöriga/närstående behöver avlösas från omvårdnadsarbete.
- Normalt beviljas växelvård en vecka per månad och maximalt fjorton dagar. I de fall insatsen överstiger det

sistnämnda skall alltid en avvägning ske kring behov av särskilt boende. Vistelsen planeras tillsammans med ansvarig utförare och den enskilde.

Avgränsning

Finns sedan tidigare ett pågående beslut om dagverksamhet pausas insatsen under vistelsen.

Om behovet av växelvård överstiger gällande norm skall diskussion initieras kring andra möjliga lösningar t. ex. särskilt boende.

Växelvård beviljas inte när:

- Den enskilde har fått bostad på ett särskilt boende,
- Behoven skäligen kan tillgodoses genom hemtjänst,
- Behoven kan tillgodoses genom anhörigstöd i form av avlösning i hemmet eller andra insatser.

10 Övriga insatser

10.1 Stöd till anhöriga

Kommunen har en skyldighet att erbjuda stöd för att underlätta för den som vårdar eller stödjer en närstående som är äldre, långvarigt sjuk eller funktionsnedsatt. (**5 kap. 10 § Socialtjänstlagen**).

Stödet ska, så långt som möjligt, vara individanpassat och utformas i samråd med berörda parter. Utöver information om de biståndsbedömda insatser som finns att tillgå ska biståndshandläggaren informera om vilket utbud som finns av andra stödformer t. ex stödgrupper och frivilligorganisationer.

10.2 Utredning av stöd till anhöriga/närstående

Med stöd av ICF (Internationell klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa) kan handläggaren uppmärksamma stöd till person som vårdar eller stödjer en anhörig/närstående.

Samtalet med den som ansöker om eller begär en insats och de anhöriga/närstående kan genomföras tillsammans eller var och en för sig. Handläggaren ska i dessa ärenden ha ett anhörigperspektiv.

Frågor till anhöriga/närstående:

- Inom vilka livsområden och på vilket sätt stödjer eller vårdar anhörig sin närstående?
- Vilket/vilka livsområden är viktigast för de anhöriga att den närstående får stöd, omsorg eller vård med?

- Vill och kan anhöriga/närstående ansvara för och utföra stöd, omsorg och vård?

Frågor till anhörig/närstående:

- Hur ser den närstående på sina behov av stöd, omsorg eller vård från anhörig inom respektive livsområde?
- Vill den enskilde att anhörig/närstående ska ansvara för och utföra det aktuella stödet, omsorgen eller vården?
- Den anhörige avgör själv hur stort ansvar han eller hon vill ta för att vårda och stödja en närstående.

10.3 Överföring av information – samtycke

Med ledning av vad som sägs i OSL behöver även anhöriga informeras om vilka uppgifter som de tillfört ärendet och som kan behöva föras över till utföraren. Det innebär att samtycke även behöver inhämtas från anhöriga. Det samma gäller för informationsöverföring från utföraren till handläggaren.

10.4 Avlösning i hemmet

Lagrum

4 kap 1 § Socialtjänstlagen.

Behov

Den enskilde är i behov av kontinuerlig tillsyn och/eller omvårdnad som utförs av anhörig. Anhörig är i behov av avlösning för att kunna utträta ärenden eller delta i aktiviteter utanför bostaden.

Norm

Insatsen ska bidra till den enskildes möjlighet att bo kvar i ordinarie bostad. Anhörigs behov avgör omfattningen. Avlösning upp till 8 timmar per månad är avgiftsfri. Insatsen kan innebära en aktivitet tillsammans med den enskilde (den som vårdas). Personal från hemtjänsten ger den omsorg/tillsyn som behövs för att anhöriga ska kunna bli avlösta i sitt uppdrag som stödjare. Aktiviteter som utförs under avlösningen skall vara riktade till personen och omfattar inte hemtjänst uppgifter av servicekaraktär.

Avgränsning

- Insatsen kan ges till enskild som sammanbor med den som vårdar och är mantalsskriven i Vårgårda kommun samt är 18 år eller äldre.
- Vid utförande av avlösning utgår vanligtvis ingen ersättning till avlösaren i form av omkostnadsersättning eller dylikt.

- Rätt till avlösning har den som inte kan lämnas ensam under längre stunder än en timme åt gången.
- Avlösartimmar kan inte sparas över månadsskifte.

10.5 Dagverksamhet för personer med demenssjukdom

Lagrum

4 kap 1 § Socialtjänstlagen.

Behov

Den enskilde är till följd av en demenssjukdom i behov av regelbundna aktiviteter och stimulans i vardagen.

Norm

Den enskildes behov avgör omfattningen. Den enskilde skall ha en utredd demenssjukdom. Väsentligt att dagverksamhet beviljas i ett relativt tidigt skede för att den enskilde ska kunna tillgodogöra sig aktivering, sysselsättning och socialgemenskap. Beslut om dagverksamhet bör omprövas regelbundet för att utvärdera hur den enskilde tillgodogör sig insatsen.

Avgränsning

Är den enskilde beviljad och har erhållit särskilt boende och/eller växelvård har man inte rätt till insatsen dagverksamhet för personer med demenssjukdom. Då skall behovet av aktivering, sysselsättning och social gemenskap tillgodoses på särskilt boende/korttidsboendet/växelvårdsboendet.

10.6 Ledsagning

Lagrum

4 kap. 1 § Socialtjänstlagen.

Behov

Den enskilde behöver stöd eller hjälp att dels klara förflyttning utomhus, dels ledsagning i samband med aktivitet. Det kan handla om besök hos läkare eller annan aktivitet. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

Norm

- Insatsen riktar sig främst till personer med synskada, personer med kognitiv svikt eller på annat sätt är fysiskt eller psykiskt funktionsnedsatt.
- Insatsen innebär att personal följer den enskilde till läkar-sjukhusbesök, Närhälsan, tandläkare, fotvård, frisör mm.
- Insatsen avser att medverka till att människor med någon form av funktionsnedsättning som inte utan hjälp kan delta i aktiviteter utanför hemmet, ska kunna bryta isolering och delta i samhällslivet.

- I normalfallet en gång per vecka inom Vårgårda kommuns geografiska gräns.
- Insatsen kan beviljas om behov finns av personlig omvårdnad t. ex. vid toalettbesök.

Avgränsning

- Insatsen ledsagning beviljas inte om den kan utföras med stöd av t. ex chaufför och/eller befintlig vårdpersonal på vårdinrättning.
- Insatsen beviljas inte om behoven kan tillgodoses t. ex. genom sociala nätverk, make/maka/sambo/registrerad partner eller genom andra beviljade insatser t. ex. särskilt boende.
- Beviljas inte om behovet kan tillgodoses via frivilligorganisation t. ex väntjänst.
- Kommunen bekostar inte eller anordnar transport till och från aktiviteter för den enskilde.

11 Referenser

- Diskrimineringslag, (2008:567).
- Förvaltningslag. (SFS, 1986:223).
- Föräldrabalken (Prop. 2016/17:30, 17 kap.).
- Högsta förvaltningsdomstolen, HDF.
- Kommunallag, (SFS, 1991:900).
- Offentlighets och sekretesslag, (SFS, 2009:400).
- Regeringens proposition 2010/11:49 Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun.
- Sambolag, (SFS, 2003:276).
- Socialtjänstlagen, (SFS, 2001:453).
- Socialstyrelsen (2007) Trappan mellan kvarboende och flytt.
- Socialstyrelsen (2015) Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten.
- SOSFS 2005:6 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation vid handläggning av ärenden och genomförande av insatser enligt SoL, LVU, LVM och LSS.
- Äktenskapsbalken, (1987:230)